

Голові разової спеціалізованої
вченої ради з розгляду та
захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
Міжрегіональної Академії
управління персоналом,
Овчаренку Р.В.

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата наук з державного управління
Щур Наталії Олегівни на дисертацію Могиль Олени
Олександрівни «Механізми публічного управління у сфері
соціально-економічного розвитку регіонів в Україні в умовах
безпекових викликів», подану до захисту у спеціалізовану
вчену раду на здобуття наукового ступеня доктора філософії у
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за
спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність дисертаційної роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами та темами

В умовах повномасштабної військової агресії Росії, масштабних
руйнувань, порушень логістичних ланцюгів, значних внутрішніх і зовнішніх
міграційних потоків, руйнування інфраструктури, змін у бюджетній
спроможності регіонів — тема публічного управління соціально-
економічним розвитком регіонів в Україні під безпековими викликами є
надзвичайно актуальною. Авторка в обґрунтуванні актуальності показує, що
традиційні підходи до регіонального розвитку, розроблені для умов
стабільності, перестали бути ефективними.

Актуальність дисертаційної роботи О. О. Могиль не викликає сумніву,
зумовлена трансформаційними процесами у сфері публічного управління
України в умовах воєнного стану та потребою підвищення ефективності
державної політики регіонального розвитку. Дослідження відповідає
стратегічним пріоритетам держави, органічно пов'язана з пріоритетними
завданнями державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр.,

Концепції реформування публічного управління, а також з науковими планами і темами Міжрегіональної академії управління персоналом. Це підкреслює інтегрованість дослідження у сучасний науковий і практичний контекст державотворення.

Робота безпосередньо пов'язана з планами науково-дослідної діяльності Міжрегіональної Академії управління персоналом, зокрема з темою «Розвиток публічного управління та адміністрування в умовах системних галузевих реформ: соціальні, економічні, безпекові та культурні аспекти» (ДР 0121U110533). Отже, дисертаційне дослідження органічно інтегрується у виконання наукових програм і завдань Міжрегіональної академії управління персоналом, а також кореспондує з державними пріоритетами у сфері регіональної політики та забезпечення національної безпеки.

Наукова новизна дисертації О. О. Могиль полягає у комплексному підході до дослідження механізмів публічного управління ' соціально-економічним розвитком регіонів України в умовах безпекових викликів. У роботі вперше обґрунтовано доцільність інтеграції безпекового компонента до системи регіонального розвитку, що дозволяє поєднати завдання економічної стабільності та соціальної стійкості з потребами національної безпеки.

Серед положень, які характеризують наукову новизну, слід відзначити: розроблення авторської класифікації механізмів публічного управління регіональним розвитком з урахуванням чинників безпеки; уточнення змісту понять «соціально-економічна стійкість регіону» та «адаптивні механізми управління» в умовах кризових ситуацій; удосконалення методичного підходу до оцінювання ефективності публічного управління регіональним розвитком на основі поєднання соціально-економічних та безпекових індикаторів; запропонування концептуальної моделі державного регулювання, що передбачає поетапну інтеграцію безпекових пріоритетів у стратегічне планування розвитку регіонів.

Таким чином, результати дослідження мають важливе теоретичне та практичне значення, оскільки розширюють наукові уявлення про механізми публічного управління та пропонують нові підходи до підвищення стійкості регіональних систем у сучасних умовах.

**Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень,
висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації.**

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими та відповідають поставленим цілям і завданням дослідження. Автором використано комплекс сучасних методів — системний, структурно-функціональний, порівняльно-аналітичний, історико-логічний та інші, що забезпечило належний рівень наукової достовірності отриманих результатів.

Виконана дисертація може бути охарактеризована як така, що є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому 'розв'язано важливу науково-практичну задачу публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів України в умовах безпекових викликів. Робота відзначається логічною структурованістю, цілісністю та послідовністю викладу матеріалу, що свідчить про високий рівень наукової зрілості автора. Теоретичні узагальнення спираються на ґрунтовний аналіз нормативно-правової бази України, міжнародних документів, стратегічних програм розвитку, а також на вивчення сучасних наукових підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення науково-практичних засад удосконалення механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів України в умовах безпекових викликів. Досягнення цієї мети зумовило постановку та вирішення комплексу завдань, серед яких: уточнення понятійного апарату; аналіз сучасних тенденцій і проблем регіонального розвитку; виявлення впливу безпекових факторів на систему публічного управління; розроблення

класифікації механізмів управління; удосконалення методичного підходу до оцінювання ефективності публічного управління; формування концептуальної моделі державного регулювання з урахуванням інтеграції безпекових пріоритетів.

У першому розділі досліджено теоретико-методологічні основи публічного управління та роль безпекових чинників, у другому — проаналізовано сучасний стан соціально-економічного розвитку регіонів України та ефективність існуючих механізмів управління, у третьому — обґрунтовано практичні засади удосконалення публічного управління та інтеграцію безпекових пріоритетів у державну політику й стратегічне планування регіонального розвитку.

Висновки дисертантки підтверджуються логічною аргументацією, аналітичними матеріалами та прикладами практичного застосування механізмів державного регулювання у сфері регіонального розвитку. Рекомендації, сформульовані у роботі, мають прикладне значення та можуть бути використані у практиці органів державної влади й місцевого самоврядування під час розроблення стратегічних і програмних документів, спрямованих на відновлення та модернізацію регіонів України. Це свідчить про належний рівень обґрунтованості та практичної цінності результатів дисертаційного дослідження.

Таким чином, дисертаційна робота О. О. Могиль є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому всебічно розглянуто проблеми публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів України в умовах безпекових викликів. Робота виконана із дотриманням вимог до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії, а її авторка заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

**Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих в дисертації**

Новизна дисертаційного дослідження О. О. Могиль полягає в комплексному підході до вивчення механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів України в умовах безпекових викликів. У роботі вперше обґрунтовано доцільність інтеграції безпекового компонента в систему регіонального розвитку, що дозволяє поєднати завдання економічної стабільності та соціальної стійкості з потребами національної безпеки.

За результатами проведеного дослідження здобувачкою сформульовано та обґрунтовано низку наукових положень, які виносяться на захист. При виконанні дисертаційної роботи авторкою враховані положення як національного законодавства, так і зарубіжного досвіду управління на локальному рівні. Критичний аналіз теоретичного та практичного матеріалу дозволив авторці оновити підхід до вивчення широкого кола проблем у сфері публічного управління та адміністрування в Україні, що підтверджує наукову новизну та практичну значущість дисертаційного дослідження.

Більшість положень і висновків, що винесені авторкою на захист, є новими або містять достатню частку новизни.

Науковий інтерес викликає запропонована авторкою концептуальна модель державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів, яка передбачає поетапну інтеграцію безпекових пріоритетів у процес стратегічного планування. Запропонований підхід дозволяє комплексно оцінювати ефективність управлінських рішень, враховуючи взаємозв'язок економічних, соціальних та безпекових аспектів, що є особливо актуальним в умовах сучасних викликів для України. Модель є логічним продовженням теоретичних положень дисертації та демонструє здатність здобувачки поєднувати аналіз наукової літератури, практичний досвід і критичне осмислення проблем у сфері публічного управління.

Авторка удосконалила методичний підхід до оцінювання ефективності публічного управління регіональним розвитком, поєднавши соціально-економічні та безпекові індикатори. Це дозволяє проводити

комплексну оцінку результативності управлінських заходів, враховувати взаємозв'язок економічних, соціальних та безпекових факторів і пропонувати практично застосовні рекомендації для органів державної влади та місцевого самоврядування.

Авторка розвинула напрями удосконалення механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів, зокрема шляхом інтеграції безпекових пріоритетів у стратегічне планування, оптимізації системи управлінських інструментів та підвищення адаптивності регіональних політик у кризових умовах. Запропоновані підходи дозволяють підвищити ефективність державного регулювання, забезпечити соціально-економічну стійкість регіонів та створюють передумови для практичного застосування у діяльності органів влади та місцевого самоврядування.

У роботі аргументовано необхідність інтеграції безпекового компонента у систему регіонального розвитку, що дозволяє поєднувати завдання економічної стабільності та соціальної стійкості з потребами національної безпеки. Крім того, обґрунтовано нові підходи до оцінювання ефективності публічного управління, розроблено авторську класифікацію механізмів управління та запропоновано концептуальну модель державного регулювання, яка враховує поетапну інтеграцію безпекових пріоритетів у стратегічне планування.

Зауваження та пропозиції за змістом дисертації

Відзначаючи актуальність обраної здобувачем теми, наукову новизну результатів дисертаційного дослідження, їх достовірність та повноту викладу в опублікованих працях, слід вказати і на наявність в роботі О.О. Могиль дискусійних положень та певних недоліків. Суть основних з них полягає в наступному:

1. У підрозділі 1.1 понятійний апарат: визначення «регіон», «публічне управління», «соціально-економічний розвиток регіонів» сформульовано, але

інколи надто широко (абстрактно). Було б корисно ввести чіткі критерії чи показники, які використовуватимуться далі у порівняннях.

2. У підрозділі 1.2 щодо соціально-економічного потенціалу регіону: акцент на ресурсах і людському капіталі є добрим, але бракує глибокого розгляду інституційного та екологічного компоненту, особливо з огляду на безпекові ризики (руйнування інфраструктури, екологічні збитки, забруднення, проблеми забезпечення безпеки довкілля).

3. В аналізі соціально-економічного розвитку регіонів до 2024 року: чи враховано регіональні диспропорції в ступені впливу бойових дій? Наприклад, регіони, що безпосередньо постраждали, матимуть іншу динаміку, ніж внутрішні регіони, чи ті, що приймають переселенців. Було б корисно виділити такі групи та провести окремий аналіз.

4. У підрозділі 2.3 (с. 150–162) авторка перелічує низку проблем соціально-економічного розвитку регіонів в умовах безпекових викликів. Водночас виклад має переважно описовий характер: проблеми подаються у вигляді переліку без їх систематизації чи узгодження між собою. Відсутнє чітке ранжування проблем за рівнем критичності, наприклад: які з них є першочерговими для розв'язання, які можуть бути відтерміновані, а які потребують комплексного міжгалузевого підходу. Це ускладнює розуміння логіки формування механізмів публічного управління, адже без ієрархізації неможливо визначити пріоритети управлінських дій.

Крім того, не простежується аналіз взаємозв'язків між окремими проблемами. Наприклад, демографічні втрати (відтік населення, зростання внутрішньої міграції) безпосередньо впливають на стан регіональних ринків праці, а зниження трудового потенціалу зумовлює обмеження у сфері виробництва та інноваційного розвитку. Подібним чином, руйнування інфраструктури тісно пов'язане з погіршенням інвестиційного клімату, а низький рівень інвестицій, у свою чергу, обмежує можливості для відновлення. В дисертації такі кореляційні залежності не виділені, що створює враження певної фрагментарності викладу.

На нашу думку, доцільним було б не лише перерахувати проблеми, а й побудувати їх ієрархічну структуру (наприклад, за критеріями терміновості, масштабності, впливу на інші сфери) та відобразити взаємозалежності між ними у вигляді причинно-наслідкової схеми чи матриці впливів. Це підвищило б наукову цінність підрозділу та сприяло б практичній корисності запропонованих у подальших розділах механізмів удосконалення публічного управління.

5. У частині аналізу міжнародного досвіду (розділ 3) авторка наводить низку позитивних прикладів, зокрема щодо практик скандинавських країн та ЄС. Однак виклад має переважно ілюстративний характер і не містить достатньо розгорнутої аргументації щодо можливостей їх застосування в Україні. Залишається відкритим питання адаптації цих моделей до наших культурних, інституційних та ресурсних реалій. Наприклад, у скандинавських країнах вагомим чинником ефективності виступає висока довіра до органів влади, стабільна політична система та розвинена соціальна інфраструктура. В українських регіонах, навпаки, довіра до влади часто є обмеженою, інституційна спроможність органів місцевого самоврядування знижена, а інфраструктура частково зруйнована внаслідок воєнних дій.

Особливої уваги потребує питання ресурсного забезпечення. Якщо у країнах ЄС значні кошти спрямовуються на розвиток за рахунок сталих бюджетних надходжень та європейських фондів, то в Україні значна частина фінансових ресурсів у воєнний період спрямовується на оборону та відновлення критичної інфраструктури. У таких умовах просте запозичення європейських моделей є недостатньо ефективним без їх адаптації до реалій воєнної та післявоєнної економіки.

Крім того, міжнародний досвід має враховувати соціально-демографічні чинники: великий потік внутрішньо переміщених осіб, зміщення економічних центрів, зростання соціального навантаження на приймаючі регіони. У дисертації ці фактори лише побіжно згадані, проте не відображено їх у механізмах адаптації. На нашу думку, доцільним було б

запропонувати конкретні моделі трансформації міжнародних практик із урахуванням обмежених ресурсів, кризового стану інфраструктури та потреб інтеграції ВПО. Це посилило б практичну значущість дослідження та дозволило б запропонувати більш реалістичні управлінські рішення для українських регіонів.

6. Викладений міжнародний досвід є корисним, але адаптація до українських реалій прописана поверхово. Наприклад, механізми скандинавських країн не можуть бути застосовані без урахування відновлювальних процесів після руйнувань.

Однак, вказані зауваження суттєво не впливають на загальну високу позитивну оцінку роботи Могиль О. О., виконану на належному теоретико-методичному рівні, а значна їх частка має сприйматися радше як напрямки для подальших наукових пошуків.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не містять порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Проведений аналіз тексту кваліфікаційної наукової праці дозволив дійти висновку про відсутність порушення авторкою вимог академічної доброчесності. У роботі є посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги законодавства про авторське право і суміжні права, надано достовірну інформацію про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації. У роботі не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного авторкою дисертаційного дослідження.

На підставі викладеного вважаю, що дисертаційна робота Могиль Олени Олександрівни на тему «Механізми публічного управління у сфері соціально-економічного розвитку регіонів в Україні в умовах безпекових викликів», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії” від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 “Про затвердження вимог до оформлення дисертації” (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), а її авторка Могиль Олена Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи

Національної Академії керівних кадрів культури

і мистецтв, кандидат наук з державного управління

Наталія ЩУР

